

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Na naslov c. kr. deželne vlade.

Slavno c. kr. deželno vladu pozivljemo, da prepreči terorizem, ki se izvaja od strani duhovščine nad učiteljstvom, če to prosi za kako službeno mesto. Slavna c. kr. vlada naj prepreči, da bi prihajala na učitelje-prosilce pisma take-le vsebine:

Spoštovani gospod učitelj!

Kakor sem izvedel, prosite za nadučiteljsko mesto v našem kraju. O Vašem političkem prepričanju se ne čujejo ravno pohvalne izjave. Ker moram čuvati interes ljudstva, Vas moram odkrito povedati, da dobite zaproseno učeno mesto le pod sledečimi pogoji:

1. Da se za krajevne socialne razmere in zadeve sploh ne bode brigali.
2. Da torej pod temi pogoji ne bode sodelovali pri nobenem društvu, ki bi nasprotovalo mojemu delu.
3. Da se tudi sami ne bode udeleževali prireditel, ki bi se mi zdele nasprotne mojim načelom.
4. Da sploh ne bode občevali z onimi ljudmi v kraju, ki so meni nasprotni.
5. Da ne bode naročeni na časopise, ki so nasprotni našemu duhu.
6. Da tudi v šoli ne bode ukrepali kaj, kar bi mi ne bilo po volji.
7. Da bode redno zahajali v cerkev in se udeleževali tudi popoldanske službe božje.

Če ste voljni sprejeti tu navedene pogoje, potem prosim, da se mi pismeno zavežete jih izpolnjevati. Hkrati pa prosim mi blagovolite tudi naznaniti, če bi bili voljni morebiti sodelovati pri naših društvih in prireditvah.

Le pod temi pogoji Vas bodem priporočil na merodajnih mestih in bode službo tudi gotovo dobili. Če pa morebiti ne bi bili voljni sprejeti omenjenih pogojev, moram pa v interesu ljudstva nastopiti pri merodajnih faktorjih zoper Vas.

Z odličnim spoštovanjem

N. N. župnik.

Slavno c. kr. vladu pozivljemo, da v deželnem šolskem svetu napravi konec takemu terorizmu župnikov nad učiteljstvom in napravi njih protekcijo v dež. šol. svetu nemogočo, ker je gnusna, nemoralna in protizakonita!

Pod takimi razmerami, kakor so zavladaleda sedaj na Kranjskem, se mora že vse nehati. Kaj pa je še sedaj c. kr. deželni šolski svet, ako že vsak posamezen župnik oddaja sednice? Ali so postali pod deželnim predsednikom Schwarzem kranjski učitelji in učiteljice res že farovski hlapeci in farovske dekle? Ali v naši ustavni državi res ni več nobene sile, ki bi tej strahoviti predrznosti, domišljavosti in temu nekvalifikovanemu terorizmu napravila konec? Ali je postala pravica in postava vlačuga, ki jo sme ubijati vsak fanatični „božji namestnik“? Kaj in kdo ima danes na Kranjskem večjo veljavo: ali člen XIII. in XIV. državnega osnovnega zakona ali korumpirana banda Kranjskih klerikalcev? Mi se čudimo, da morejo dostojni ljudje sploh še sedeti v deželnem šolskem svetul Puste naj Schwarza in

njegove klerikalne zaveznike, naj sami lomijo zakone in tep-tajo pravico. Ti bodo tudi sami ječali, ko jih udari roka razljučene osvete!

Vsa slovenska javnost naj se dvigne in obsodi take nečuvne škandale!

Vera, politika in učiteljstvo.

(Konec.)

Ne smemo in ne moremo odobravati radikalne fanatične gonje našega klerikalizma. On sicer trdi, da je klerikalizem in učeča cerkev eno in isto — a to je laž! Cerkev nas uči n. pr. Ne kradi! To pomenja: Ne kradi imetja, časti, poštenja in dobrega imena svojemu bližnjemu! Ako grešiš v tem oziru, moraš škodo poravnati, časti, poštenja in dobrega imenu dati zadoščenja drugače ni odpustjenja! Pa kaj vidimo dan na dan v našem klerikalnem časopisu? Osebn. napade, preganjanja, obrekovanja, zasramovanja, poniževanja, kar večkrat provzroča sramoto, gmotno škodo in pridejo dotični ob dobro ime in poštenje, to so cvetke našega psevdokatoliškega klerikalizma. Tako lagati in zavijati resnico ne zna niti sam peklenšček kakor on. In to naj bo potem katoliško? Naj to odgovarja verskemu duhu? Ali je potem čudno, da se ne more ujemati naša inteligentna mladina s tako pisavo in politiko? Če ti lažeš, obrekuješ, moralno ubijaš in s tem kažeš, da teptaš z nogami temeljne nauke naše vere in ne verjameš v Boga ne v hudiča — čemu naj jaz verjamem? Po pravici trdi, da vodi transcendentalna morala v klerikalizem. Ako je učeči cerkvi to všeč, ker ne ustavi takih izbruhov, mora biti nam tudi všeč, ker ne bomo dajali od tega nobenega odgovora.

Kakor imamo v klerikalni stranki ljudi, ki so pravega verskega prepričanja, ki po svojem prepričanju žive, in delujejo in so zaradi tega priljubljeni, spoštovani in na dobrem glasu, tako imamo v liberalni stranki mnogo vernih ljudi, ki obsojajo klerikalno blaznost in se ne morejo strinjati z njo. Naš narod je veren, pravih brezvercev je le malo, pa tudi ti se v zadnjih zdihih spravijo s cerkvijo. Dokaze imamo za to. Doslednih ateistov, kakor drugod, pri nas ni ali so pa prav redke izjeme.

Radikalni klerikalci deluje vse na verski podlagi, a v svojem radikalnem fanatizmu pozabijo na pravo versko vzgojo. Vera mu je vse in — nič. Radikalizem vodi v fanatizem, ta pa v neznačajnost.

Bekli smo že, da morajo biti, političke stranke, ker le v boju je napredek. Vsak božji zahteva žrtve, brez teh ni zmage. Ker je šolstvo z učiteljstvom velike važnosti, želi vsaka politička struja urediti to po svojem okusu in duhu. Pri nas je postal boj za šolstvo radikalen in fanatičen, pojavlja se celo terorizem in strankarska brezobzirnost. Da ne bo med učiteljstvom toliko žrtv, je treba velike previdnosti in takta. Naš klerikalizem ima proti nam glavno orožje — vero. Črni in slika nas za brezverce, ki smo šoli in odgoji nevarni. Naše učiteljstvo je po veri izključno samo katoliško, glede političkega prepričanja pa v ogromni večini napredno

in narodno. Ako bi bilo v politiki nevarno, ali klerikalno, bi gosovo ne bilo te gonje.

Kot učitelji odgojevalci moramo govoriti samo golo resnico in čista dejstva. Povedati moramo vsakemu resnico v obraz, če je komu to drago ali ne. Poznati pa moramo tudi samega. Vsak ima samega sebe najraje, zato je pa tudi spoznanje samega sebe najtežje, ker ga tlači samoljubje. Povedali smo svoje mnenje o klerikalizmu in svobodomiselstvu, ogledati si moramo tudi sami sebe. Vprašajmo se, ako so opravičeni klerikalni napadi na učiteljstvo in šolo ali ne?

Nepriistranski odgovor se mora glasiti, da so deloma pretirani, največ pa z namenom zlagani.

Šolski zakon zapoveduje versko - nravno odgojo, kakor jo je označil tov. Gangl na lanskem skupščini Zaveze v Novem mestu.

Svobodomiselci zahtevajo svojo svobodno šolo brez verouka, a upravno sodišče je zavrglo njihovo pritožbo, ker ni utemeljena v sedanjem šolskem zakonu. Katoliška cerkev je opravičena kot učeča cerkev potezati se za svoje pravice. Naše napredno učiteljstvo se je oklenilo z vnemo sedanjega šolskega zakona, ki mu daje narodno odgojo na versko-nravnem podlagi, a s tem ni zadovoljna katoliška cerkev, ker zahteva vrhovno oblast pri odgoji, ki je sedaj v rokah posvetnega učiteljstva. Učiteljstvo se čuti pod sedanjim šolskim zakonom svobodno, zato je vedno poudarjalo, da je vneto za svobodno šolo opod sedanjim šolskim zakonom. Razume se, da je klerikalizem z namenom to pograbil, ker je sam proti veri in brez vere. njemu je samo za oblast.

Svobodna šola v duhu svobodomisleeve je pri nas nemogoča, ker nasprotuje državnemu šolskemu zakonu, biti brezverec ali saj versko indiferenten.

Večina našega učiteljstva odklanja odločno vsak stik z brezverskimi svobodomiselci, ki hočejo šolo kakršne ne priznava veljavni državni šolski zakon. Ko so imeli pred letom v Ljubljani svoje zborovanje, med njimi ni bilo učiteljskih zastopnikov. To bodi pribito in javno povedano, da se učiteljstvo zaveda svojega poklica in naloge. Nam ni znan nobeden brezverski svobodomislec med učiteljstvom. Tak učitelj bi bil podoben radikalnemu in fanatičnemu klerikalcu, ki je na videz veren, se zgraža nad brezverskimi izbruhi, a sam tepta z nogami vero in versko prepričanje z obrekovanjem, sovraštvom, intrigantstvom, denunciantstvom ter se šteje srečnega in zadovoljnega, ako je njegov nasprotnik moralno ubit, uničen, ponižan, ali oškodovan. Taka radikalna figura je neznačajna. Takšna klerikalna duša se upa kritikovati vse učiteljstvo, če dobi doma ali v tujini kako smet, s kričanjem: Glejte, ljudje božji, taki so naši učitelji! Po posameznih slabih duhovnikih ne obsoja nobeden pameten človek vesolne katoliške cerkve, logičsko bi bilo, da po nekaterih slabih ali lahkomiselnih učiteljih ne bi smel nihče obsojati vsega učiteljskega stanu, a klerikalizem ne pozna logike, pravice, resnice in tudi vere ne, zato piše take brezmiselne izbruhe le sebi v sramoto.

Naše šole so javne, delovanje učiteljstva je pod javno kontrolo, šolske oblasti, nadzorniki, starši, kateheti in krajni šolski sveti nadzorujejo nas in naše delo. Če je kdo kaj zavrnil, nositi mora sam posledice; da bi pa greh, pogrešek, ali napaka takega učitelja obeshali na veliki zvon v zasramovanje vsega stanu, ni dostojno, častno in tudi v verskem duhu ne. Vera nas uči ljubezni do bližnjega, prikrivati, potrpiti in na lep način poravnati napake njegove. Ali dela tako naš klerikalizem? Kaj še! Kdor bere naše klerikalne časopise, razvidi takoj, da so ti prav daleč oddaljeni od katoliškega duha in vere. Napadi na napredne učitelje so priča, da je zabredel naš klerikalizem daleč v blato brezverstva. Mi priznamo katoliški cerkvi nepristransko njene pravice, a pobijati moramo kot odgojevalci vse, kar kuži vero, dasi ni to naša direktna naloga. Kateheti nimajo vedno časa, moramo torej pomagati mi, da ljudstvo ne zdivja.

Naša katoliška cerkev ima kot učeča cerkev pravico in dolžnost učiti svoje verne verskih resnic ter čuvati in gojiti verskega duha med njimi. Ona ina tudi svoje verske obrede, ki jih moramo mi respektirati. Ako se drugoverci ne sramujejo svojih ver, čemu bi se mi sramovali svoje? Ako katoliški učitelj kot odgojevalec katoliških otrok med katoliškim ljudstvom živi, uči in deluje vzorno po tej veri, mu ni to v sramoto. Ločiti moramo pa strogo, to povemo s poudarkom, vero od brezverskega klerikalizma. Vsak učitelj, ki bi se izpodtikal nad kakršnimikoli verskimi obredi, je vreden obsodbe. Za vse verske obrede je kat. cerkev sama odgovorna, učiteljstvo nima pravice se vtikati v to. Nekaj drugega je pa bolj za nadvlado našega klerikalizma v javni politiki. To ne sodi v vrsto verskih resnic, in tudi učeča cerkev tega ne uči, da bi morala duhovščina s svojimi pripadniki vladati v posvetnih zadevah ves svet. Moje kraljestvo ni od tega sveta, je učil Kristus. Mi priznavamo nadoblast cerkvi v dušnih zadevah, boj za nadvlado v posvetnih zadevah imenujemo klerikalno delo, ki ne bo nikdar doseglo, česar želi. Hipne uspehe ima sedaj pri nas, a to mora miniti, kakor je propadlo v drugih deželah in državah, kjer je bil klerikalizem že neomejen gospodar. Terorizem, ki se ga danes poslužuje, je že znak marazma in propada. V Rimu je danes župan framason Nathan — s tem je povedano vse.

Dosedaj nismo govorili in pisali tako jasno o veri in katoliškem učiteljstvu, ker se nam ni zdelo potrebno. Duh časa nas je prisilil k temu, ker nas klerikalizem hoče razdvojiti v katoliške in brezverske učitelje. Klerikalizem ni in tudi nikoli ne bo priznal sedanjega šolskega zakona, o čemer smo že govorili.

Da bi pa bilo mogoče sedanjí šolski zakon preurediti v klerikalnem duhu potom državne postavodaje, nimamo najmanjšega upanja. Predelal je sicer deželni zbor kranjski v tem oziru nekaj po klerikalnem okusu, a temeljnih državnih zakonov predelati nima pravice, učiteljstvo ostane pri pouku in odgoji tam, kjer je bilo prej. Pa tudi te izpremembe niso dobile do danes najvišjega potrjenja.

Ker izlepa torej ne gre, je poizkusil z zvijačo in terorizmom. Kdor priznava sedanjí